

KIRJALLISUUSESITTELYJÄ JA -ARVOSTELUJA

MUUTTOIIKESYMPOSIUM 1980. Hotelli Rantasipi Turku 19.-21.11.1980. Esitelmät ja keskustelut. Toim. Olavi Koivukangas, Kai Lindström, Raimo Narjus. Siirtolaisuustutkimuksia A 8. Turku 1982, s. 402.

Siirtolaisuusinstituutin toimialaan kuuluvat myös valtakunnan rajojen sisäpuolella tapahtuvat muuttoliikkeet. Muutot maan rajojen yli tai toiselle paikkakunnalle kotimaassa ovatkin usein toistensa vaihtoehtoja. Turussa 19.-21.11.1980 noin kahdensadan osanottajan voimalla järjestetyn symposiumin teemana oli maassamuuton kehitys vuoden 1975 jälkeen, jolloin järjestettiin instituutin ensimmäinen muuttoliikesymposium. Muuttoliikesymposium 1980:n tavoitteena oli tarkastella sekä muuttoliikkeissä että niiden tutkimuksessa tapahtunutta kehitystä.

Kolmpäiväisen ja useita kymmeniä alustuksia sekä monipuolisia keskusteluja sisältäneen symposiumin toimittaminen kirjaksi on ollut suuritöinen ja paljon aikaa vienyt tehtävä, varsinkin kun ei ole tyydytty pelkkään esitelmien julkaisemiseen, vaan on pyritty referoimaan keskusteluja sekä tuomaan esiin muuttoliikkeisiin liittyvää tutkimustarvetta. Keskeisenä lähtökohdiana on ajatus, että esitetyt näkemykset ja suositukset voitaisiin ottaa huomioon myös yhteiskunnallisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tuloksena onkin 400-sivuinen edustava loppuraportti, johon on saatu kiteytettyä 1980-luvun alun maassamuuttoa koskeva keskeinen tietämys. Teos jakaantuu seutukaavajohtaja Raimo Narjuksen avauksen, Turun kaupungin ja valtiovallan tervehdyksen jälkeen sekä Olavi Koivukankaan alustuksen "Täyttääkö muuttoliiketutkimus tiedon tarpeen?" jälkeen seuraaviin päälukuihin:

1. Yksilölliset, sosiaaliset ja mielenterveydelliset tekijät maassamuuton ohjauksessa
2. Muuttoliikkeen syyt eilen-tänään-huomenna
3. Maassamuutto vai siirtolaisuus?
4. Kaupunkiseudun muuttoliikkeen uudet piirteet
5. Tuottavuuden kehityksen ja maassamuuton väliset yhteydet
6. Maaseutukylien ongelmat
7. Väestöpolitiikan uudet keinot
8. Aluerakenteen kehittäminen ja palvelujen saatavuus

9. Yhteiskuntapolitiittiset tavoitteet maassamuuton ohjauksessa
10. Ruotsinkielisen väestön asema maassamuutossa
11. Muuttoliike ja ympäristö
12. Yksilö ja muuttoliike - päättäjän vastuu ihmistä muuttoliikkeen ohjauksessa
13. Yhteenveto ja prof. Vilho Niittemaa päätössanat

Teoksen sisällysluettelo antaa kuvan ongelmien laajasta ja monipuolisesta käsittelystä. Menetelmä oli se, että ensin maan parhaat asiantuntijat, kuten Stig H. Hästö, Veikko Makkonen, Timo Relander, Jaakko Itälä, Olavi Syrjänen, Juha Talvitie, Tuomas Peltonen jne. alustivat teemat keskustelujen pohjaksi. Luentojen ohella symposium jakaantui 11 työryhmäksi, joiden raportit, keskustelujen keskeiset näkökohdat ja alan tiedontarve on otettu mukaan julkaisuun. Tuloksena onkin toistaiseksi perusteellisin selvitys Suomen maassamuuton nykytilasta.

Symposiumin tärkeimmät tulokset voidaan kiteyttää seuraavasti:

1. v. 1975-80 muuttoliikkeiden määrä tasaantui, vaikka bruttomuutto olikin edelleen suurta
 2. Suosituja muuttosuuntia ovat olleet toisaalta maaseutumaiseen ympäristöön hakeutuminen ja toisaalta kaupunkien ydinkeskustoihin - asu-malähiöiden kustannuksella. Näistä muuttovirroista tarvittaisiin selvityksiä ja niitä tulisi kyetä ennakoimaan mahdollisuuksien mukaan.
 3. Aluerakenteen tasot, kunta, maakunta ja valtakunta, ovat keskeisiä aluerakenteen ja yksilön problematiikassa. Olisi pyrittävä nykyistä joustavampaan ja hajautettuun päätöksentekoon.
 4. Laaja ongelmakenttä on myös asuinympäristön laatu ja siihen kohdistuvat odotukset ja valinnan mahdollisuudet.
 5. Keskeisimpiä kysymyksiä on maassamuuton ohjaus, sen tarpeellisuus ja mahdollisuudet yhteiskuntapolitiikan eri keinoilla.
- "Muuttoliikesymposium 1980" on tarpeellinen puheenvuoro muuttoliikkeistämme ja teoksen tulisi kuulua jokaisen aiheen kanssa tekemisiin joutuvan henkilön käsikirjastoon. Kirjan voi tilata Siirtolaisuusinstituutista, Piispankatu 3, 20500 Turku 50, hintaan 50 mk.

O.K.

Arja Pilli

The Finnish-language Press in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Dissertationes Humanarum Litterarum 34. ja Migration Studies C 6, Institute of Migration, Turku 1982. 330 s.

Pohjois-Amerikan suomalaisilla on ollut kymmeniä melko pitkäaikaan ilmestyneitä sanomalehtiä ja lisäksi melkoinen joukko silloin tällöin ilmestyneitä julkaisuja. Nämä siirtolaislehdet ovat tutkimustyössä olleet jokseenkin koskematonta aluetta. Arja Pillin äskettäin ilmestyneessä väitöskirjassa siten lähtökohtana ollut tilanne, jossa tutkimus on kauttaaltaan ollut perustettava alkuperäismateriaaliin: tutkittaviin sanomalehtiin, näiden arkistoihin ja jos-sain määrin myös Kanadan viranomaisten arkistoihin.

Arja Pillin tutkimuskohteina ovat olleet ennen kaikkea Kanadassa ilmestyneet Aika, Työkansa, Canadian Uutiset, Vapaus ja Vapaa Sana -nimiset sanomalehdet. Tutkimuksessa on käytetty moderneja sanomalehtihistorian metodeja, joiden avulla on analysoitu lehtien sisältöä, esimerkiksi niiden suhdetta toisaalta Suomeen ja toisaalta uuteen kotimaahan Kanadaan. Kirjoittaja on paneutunut perusteellisesti myös kysymykseen, millainen siirtolaislehtien asema oli osana siirtolaisten kulttuuriharrastuksista ja poliittisesta toiminnasta. Hän kysyy, miten lehdet toimivat keskinäisen yhteydenpidon välineinä. Hän haluaa tutkia, miten siirtolaislehdet syntyivät, mihin niiden perustajat pyrkivät, millaisia lehtien taustavoimat olivat ja kuinka suuri lehtien levikki oli.

Tutkimuksesta käy ilmi, että käytännöllisesti katsoten jokaisen Kanadan suomalaisen sanomalehden taustavoimana oli ainakin perustamisvaiheessa jokin ideologinen ryhmittymä. Pääosa lehdistä oli vasemmistolaisia. Ensimmäinen näistä oli Aika, jota julkaistiin vuodesta 1901 lähtien Matti Kurikan johdolla perustetussa Sointulan ihanneyhteiskunnassa Brittiläisessä Kolumbiassa. Tätä seurasi Työkansa, joka ilmestyi vuosina 1907-1915 Ontarion Port Arthurissa. Kolmas merkittävä vasemmistolehti on ollut Vapaus, joka perustettiin v. 1917 ja joka ilmestyy edelleen Ontarion Sudburyssä Viikkosanomien nimellä. Vapaus kuului ensin sosiaalidemokraattiselle Canadian Suomalaiselle Järjestölle ja edusti sen näkemyksiä. Kun Canadian Suomalaisesta Järjestöstä tuli kommunistinen, tuli lehdestä äärivasemmiston tulkki.

Selvimmän oikeistolaisia mielipiteitä Kanadan suomalaisten joukossa on edustanut Canadian Uutiset, joka perustettiin v. 1916 PortArthurissa. Lehti ilmestyy edelleenkin. Vapaan Sanan linja ei viime vuosina liene paljon eronnut Canadian Uutis-

ten linjasta. Vapaa Sana on kuitenkin lähtenyt liikkeelle työväenlehdistön piiristä - se oli protesti 1930-luvun alun Vapauden julkaisuperiaatteille.

Levikiltään kaikki Kanadan suomalaiset sanomalehdet ovat olleet pieniä. Toista maailmansotaa edeltäneenä aikana jonkin lehden levikki saattoi parhaimmillaan ylittää nipin napin yli 4 000:n. Toisen maailmansodan jälkeen Vapaa Sana on juuri ja juuri pystynyt rikkomaan 5 000 rajan. Levikin pienuudesta on ollut tietenkin se seuraus, että tilausmaksujen määrä on jäänyt vaatimattomaksi. Levikin pienuus on vaikeuttanut myös ilmoitustulojen hankkimista: esim. kauppiaille ilmoittelun kannattavuus Kanadan suomalaisissa sanomalehdissä ei ole ollut ollenkaan selvää. Jonkin verran ilmoitusten hankkimista on saattanut helpottaa se, että pääosa Kanadan suomalaisesta asutuksesta on aina keskittynyt verraten suppeille alueille. Lisätuloja lehdet ovat pyrkineet hankkimaan monin tavoin: niiden toimistot ovat saattaneet esimerkiksi toimia suomalaisen kirjallisuuden välittäjinä ja matkatoimistoina. Vasemmistoliikkeet ovat järjestäneet myös keräyksiä lehtiyrittystensä tukemiseksi. Jonkin verran lehtien taloutta on tuettu sitä paitsi esimerkiksi vapun ja uuden vuoden erikoisnumeroissa julkaistuilla tervehdyksillä. Näitä nimenomaan Vapaudessa saattoi olla sivukaupalla.

Pätevien toimittajien saaminen on ollut taloudellisissa vaikeuksissa toimineille lehtiyrittäjille vaikeata. Jonkin verran lehdet ovat kuitenkin saaneet käyttöönsä henkilöitä, joilla on ollut Suomessa hankittua toimittajakokemusta. Suurin osa toimittajista lienee kuitenkin ollut itseoppineita siirtolaisia.

Lehtien toimittajakunnat ovat aina olleet pieniä, mistä syytä niiden on ollut hankittava palstoilleen mahdollisimman valmiina saatavissa ollutta materiaalia. Tällaista on saatu julkaisemalla esimerkiksi romaaneja jatkokertomusten muodossa ja ns. paikkakuntakirjeitä. Nämä lehdille suomalaisten eri asuma-alueilta lähetetyt kirjeet eivät ole olleet pelkästään pakollista täytettä, vaan kirjeet ovat olleet tärkeä väline siirtolaisten keskinäisessä yhteydenpidossa. Hajallaan eri puolilla Pohjois-Amerikkaa olleet siirtolaiset ovat olleet kiinnostuneita tietämään, mitä ystäville ja tuttaville on kuulunut. Sairauksista, lasten syntymisistä ja avioliittojen solmimisesta kertominen ei siksi ole ollut yhden-tekevää juoruaamista.

Kanadan suomalaiset sanomalehdet ovat yleensä saaneet ilmestyä vapaasti. Vaikeinta julkaisu-toiminta oli ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheissa, jolloin viranomaisten epäluulot johtivat siihen, että niin Canadian Uutisten kuin Vapaudenkin julkaiseminen lyhyeksi ajaksi keskeytyi. Vapaus oli vaikeuksissa myös 1930-luvun alussa, jolloin lehden "harski" kirjoittelu Englannin kuninkaasta arsytti syntyperäisiä kanadalaisia.

Siirtolaisyhteisö asetti lehdilleen monia tavoit-

teita: lehden tuli kertoa synnyinmaan tapahtumista, sen tuli olla kielitaidortoman siirtolaisen ikkuna Kanadaan, sen avulla tuli voida pitää yhteyttä tuhansien kilometrien päässä oleviin sukulaisiin, ystäviin ja tuttaviiin. Lehden tuli olla myös aatteen ase. Saavutettiin tavoitteet? Ilmeisesti melko hyvin, koska useat Kanadan suomalaisten lehdet ovat pystyneet ilmestymään vuosikymmenestä toiseen.

Suomessa viime vuosina tehdyssä siirtolaishistorian tutkimustyössä on pyritty "kartoittamaan" sellaiset alueet, joiden tutkimisella on kansainvä-

listä merkitystä. Arja Pillin väitöskirja kuuluu ilman muuta tässä tutkimusohjelmassa "ensimmäisen luokan töihin". On selvää, että hänen runsaaseen ennen käyttämättömään lähdeaineistoon perustuvaa ja hyvin tehtyä tutkimustaan tullaan hyödyntämään monin tavoin Kanadassa tehtävässä siirtolaishistorian tutkimustyössä. Väitöskirjassa lienee käyttökelpoista tietoa myös suomalaisille sanomalehtihistorian tutkijoille.

Reino Kero

Ulkosuomalaisia. Kalevalaseuran vuosikirja 62. Toimittaneet Pekka Laaksonen ja Pertti Virtaranta. Jyväskylä 1982. 279 s. + kuvallitteita.

Suomen ulkopuolella arvioidaan nykyisin elävän noin miljoona Suomessa syntynyttä henkilöä tai heidän jälkeläistään. Kalevalaseura on halunnut täydentää tämän merkittävän kulttuurivähemmistön tuntemusta julkaisemalla teemanumeron ulkosuomalaisista. Edellytykset siihen ovat hyvät, koska kiinnostus siirtolaisiksi lähteneitä kohtaan on ollut jatkuvasti kasvamassa tutkijoiden keskuudessa. Teoksessa lahestytään aihetta sikäli monitieteisesti, että kirjoittajiksi on otettu historian, kielitieteen, kansatieteen ja perinteentutkimuksen eksperttejä.

Kirjassa ei pyritä kattavan kokonaisuuden esiintuomiseen eri puolilla maailmaa elävistä suomalaisista: esimerkiksi Ruotsin suomalaiset, Etelä-Amerikan suomalaiset ja Etelä-Afrikkaan aikanaan muuttaneet on jätetty käsittelyn ulkopuolelle. Artikkelien erilaiset lähestymistavat aiheuttavat myös, ettei etnisiin vähemmistöihin aikaisemmin perehtymätön lukija kykene hahmottamaan itselleen kokonaisuutta kaikista kirjassa esiteltävistä ryhmistä. Sen sijaan kirja sisältää mielenkiintoisia artikkeleja spesiaalikysymyksistä.

Painopiste on valtamertentakaisiin maihin sekä Ruijaan siirtyneiden esittelyssä. Lisäksi tarkastellaan hieman suppeammin Vermlannin, Länsipohjan, Inkerin ja Pietarin suomalaisia. Monissa artikkeleissa on tutkimuksellinen näkökulma: pohditaan lähdetilannetta, aikaisempia tutkimuksia, tehdään varovaisia päätelmiä. Tama on odotettua siksi, että ulkosuomalaisten kulttuurit ovat tällä hetkellä vilkkaan tutkimuskiinnostuksen kohteena, joten "lopullisia" tuloksia ei vielä ole nähtävissä.

Pohjois-Amerikkaa, Australiaa, Uutta Seelantia ja Ruijaa käsittelevissä kirjoituksissa luodaan onnistuneesti kytkennät menneisyydestä nykytilanteeseen historian, perinteentutkimuksen ja kielitie-

teen avulla. Moni lukija saanee aivan uutta asiantietoa esimerkiksi Uuden Seelannin pienestä suomalaisyhdyskunnasta (vuonna 1981 siellä asui 298 Suomessa syntynyttä henkilöä).

Ailekirjoittanutta jai kuitenkin askarruttamaan monissa artikkeleissa esiintyvä pessimistinen näkemys suomalaisen kulttuurin ja kielen säilymisestä. Ei voitane lähteä esimerkiksi siitä, että Pohjois-Amerikan suomalaisten järjestötoiminta päättyy lopullisesti 1980-luvun kuluessa; nykyiset kanadan-suomalaiset, Floridan suomalaiset ja Kalifornian suomalaiset ovat luultavasti eri mieltä asiasta. On totta, että vanhimman siirtolaispolven perinteelliset järjestöt (kirkot, raittiusliike, työväenjärjestöt ja Kalevaiset) ovat jo pitkään olleet hiipumassa, mutta sijaan on noussut uusia järjestöjä vastaamaan nykypäivän vaatimuksia. Kaukomaihin ja Ruijaan muuttaneita kuvaavissa artikkeleissa todetaankin toisaalta, että vasta aivan viime aikoina siirtolaiset ja heidän jälkeläisensä ovat tulleet ylpeiksi alkuperästään. Tämäkin on omiaan hidastamaan vähemmistökulttuurin lopullista häviämistä, vaikka uusien muuttajien määrä on vähäinen.

Länsipohjaan, Vermlantiin, Inkeriin ja Pietariin kohdistuvissa artikkeleissa lähestymistapa on edellisiä katkelmallisempi: kirjoittajat kuvaavat jotain tiettyä kysymystä eri alueiden kulttuurista kuten kieltä, sananlaskuja tai kansankulttuuria. Kyseiset kirjoitukset ovat omissa kehyksissään ansiokkaasti laadittuja ja lukijalle runsaasti uutta tietoa antavia. Esimerkiksi Pietarin suomalaisten sosiaalista maailmaa yleensä ja naispalvelijoiden asemaa erikseen onnistutaan valaisemaan mukavasti, vaikka artikkelin faktisena kohteena ovat yhtäältä Pietarin suomalaiset ruokatavarakaupat ja toisaalta eräässä sanomalehdessä vuonna 1889 ilmestynyt kaunokirjallinen jatkokertomus suomalaistyön vaiheista Pietarissa.

Kirjan varsin laajat kuvallitteet antavat oman kiintoisan lisämausteensa teksteille. Etelä-Amerikan suomalaisia ja Siperian suomalaisia koskevat kuvat jäävät tosin irrallisiksi, koska näiden alueiden

suomalaiskulttuuriin ei itse tekstissä puututa. Oikolukuun on jäänyt pikku rikkeitä: Quibec, po. Quebec (s. 47), Saskatchewan, po. Saskatchewan (s. 48), Saressalon artikkelin kirjallisuusluettelossa Jokipiin artikkeli on oikein merkitty jo ilmestyneeksi (s. 123), Aikion artikkelin mukaan se on vasta painossa (s. 140). Kokonaisuutena teos on kuitenkin huolella toimitettu, ja se näyttää komealta esimerkiksi lahjakirjana.

Useat kirjan artikkeleista ovat tutkijan kannalta hyvin informatiivisia, mutta samalla ne ovat

myös helppolukuisia. Ja vaikka kirja ei luo selvää kokonaisuutta - mihin se ei pyrikään -, monet artikkelista ovat sinänsä kiinnostavia ja sisältävät tiiviissä muodossa runsaasti uuttakin tietoa. Artikkelit luovat omia kokonaisuuksiaan, joten ulko-suomalaisten kulttuureista, niiden menneisyydestä ja nykyisyydestä kiinnostuneen lukijan kannattaa teokseen tutustua.

Keijo Virtanen

Sakari Sariola, Amerikan kultalaan. Amerikansuomalaisten siirtolaisten sosiaalishistoria. Tammi 1982, 325 s. Kuvitettu.

Yhdysvaltoihin asettunut suomalaisperäinen sosiologi Sakari Sariola on pitkään harrastanut amerikansuomalaisten vaiheiden tutkimista. Alkuaan hän oli kiinnostunut alkoholiongelmista, mutta myöhemmin kiinnostus on suuntautunut laajemmin amerikansuomalaisten historiaan. Tuloksena on näyttävän näköinen amerikansuomalaisten sosiaalishistorian esitys. Johdannossa Sariola tekee selväksi teoksensa lähtökohdat: "Luokkakunta, luokkaristiriiti ja joukkotahto ovat kirjassa etualalla" (s. 9). Kysymyksessä on siis luokkataistelun näkökulma.

Sariola on pyrkinyt yhteiskuntaryhmien välisen ristiriitojen selvittämiseen amerikansuomalaisessa yhteisössä aineistonaan tehdyt tutkimukset ja amerikansuomalaisten itsensä tuottama materiaali (sanoma- ja aikakauslehdet, kaunokirjallisuus, muistelmat yms.). Varsinaista arkistoinesta ei juuri ole käytetty.

Teos on paisunut niin mittavaksi, että kysymyksessä on myös amerikansuomalaisten vaiheiden kokonaisesitys. Tarkastelussa lähdetään liikkeelle siirtolaisuuden taustasta, siirtolaisten asettumisesta eri alueille, siirtolaisyhteisön sosiaalisesta rakenteesta ja sen kehityksestä. Tarkastelun painopiste on aluksi eri ryhmittymien, niiden sisäisen rakenteen ja keskinäisten suhteiden esittelyssä. Vähitellen pääpaino siirtyy amerikansuomalaiseen työväenliikkeeseen: sosialismin nousuun, hajaannuksiin, kommunistisen liikkeen syntyyn, lopulta siirtolaisuuteen lamakauden Yhdysvalloista Neuvostoliittoon sekä toisen polven ongelmiin. Jaottelu on periaatteiltaan samanlainen kuin Reino Kerön v. 1976 ilmestyneessä Suuren lännen suomalaisissa, ja tuskin se siirtolaisuuden kokonaisesityksessä voisi muuta ollakaan. Kirjassa käytetty jaottelu ei tosin toimi aivan hyvin. Osoituksena tästä ovat lukuisat toistot ja ajallinen hyppely, jotka aiheut-

tavat lukijassa sekaannusta.

Sariolalle sosiaalishistoria on ennen muuta luokkataistelun historiaa. Luokkataistelu merkitsee hänen kirjassaan lähinnä samaa kuin suomalaisten keskinäinen riitelä ja paha amerikkalainen yhteiskunta. Jälkimmäisestä hän ei löydä juuri mitään hyvää (F. D. Roosevelt poikkeuksena), vaan amerikansuomalaisten historia on heihin kohdistunutta sortoa. Toisaalta amerikansuomalaisten historia on ilkeiden kirkonmiesten ja oikeistolaisien liittoutumista amerikkalaisen pääoman edustajien kanssa, tosin muutamin poikkeuksin.

Kirja on asetelmiltaan hyvin musta-valkoinen. En väitä, etteivätkö amerikansuomalaiset monesti olisi joutuneet vaikeaan tilanteeseen lakkoilun ym. vuoksi, enkä väitä, etteivätkö oikeistolaiset amerikansuomalaiset olisi vasemmistoa mustamaalanneet. Mutta kysymys on tietysti siitä, miten asiat esitetään ja Sariolan kirjassa esitystapa on voimakkaasti kärjistävä. Siksi sosiaalishistoriasta tulee hyvin erikoinen kokonaiskuva: se on ennen muuta sortoa ja keskinäistä nahistelua.

Musta-valkoinen asatelmä on myös siinä, että suomalaiset leimataan lähes pelkästään yhteiskunnan "pohjasakaksi", sellaisiksi jotka tekivät vain töitä, jotka eivät muille kelvanneet. Olivathan monet työläiset myös tyytyväisiä, jopa mukavasti toimeen tulevia. "Akkirikkaita" amerikansuomalaisten joukossa tietysti oli vähän. Vertailua olisi voinut enemmän harjoittaa esimerkiksi siirtolaisten mahdollisuuksiin Vanhassa maassa. Liian yksioikoiseksi väittäisin myös kuvaa siitä, että amerikansuomalaisten siirtyminen farmeille merkitsi vain kehitystä huonompaan (esim. s. 187).

Teoksessa onkin esillä lähes yksinomaan siirtolaisuuden nurja puoli, jolloin kokonaiskuva hämärtyy. Kokonaiskuvan hämartymiseen vaikuttaa myös se, että Sariola tulkitsee sosiaalishistorian ennen muuta työväenliikkeen, ja erityisesti järjestyneen työväenliikkeen, historiaksi. Tähän ryhmään kuului noin neljännes amerikansuomalaisista. Sosiaalishistoriaa olisi ollut myös niiden siirtolaisten elämä, jotka eivät kuuluneet aktiivisesti

kirkkoihin eikä työväenliikkeeseen, vaan elivat "hiljaisista elämästä". Heitä oli noin puolet amerikkansuomalaisista, kuten kirjoittaja itsekin eräässä kohdassa toteaa.

Sariolan kirja on puoliksi tutkimus, puoliksi yleisesitys. Tutkimukseen viittaa laajan lähdeaineiston käyttö, mutta käyttötapa ei historiantutkimuksen kannalta ole täysin onnistunut. Esimerkiksi lähdekritiikki jättää paljon toivomisen varaa. Kirjassa esitetään myös useita väitteitä, joihin olisi toivonut lähdeviitettä.

Viimeistelyn suhteen lähdeapparaatti on jäänyt puolitiehen - kirjojen nimet eivät ole täydellisiä, sama teos on voitu merkitä uutena teoksena useampaan kertaan jne. Tekstin viimeistely olisi ollut syytä suorittaa paremmin, esimerkiksi luetuttua se jollain siirtolaishistoriaan erikoistuneella. Näin olisi jäänyt vähemmän virheellisiä yksityiskohtia, joista seuraavassa muutama esimerkki: IWW:n nimi on kautta kirjan vaara, po. Industrial Workers of the World, ei International, Minnesotan alueella ei ollut yli 10000 suomalaista Sosialistipuolueen jäsentä, vaan näin oli koko maassa; Toveri-lehdelle ilmoitetaan kaksi lakkautusvuotta, 1930 ja 1931, joista jälkimmäinen on oikea. Onko kuvateksti raittiusliikkeen johdosta "salaseurojen" ajoilta oikein, vai onko kysymyksessä asetelma joltain amerikkansuomalaiselta näyttämöltä?

Parhaimpana puolena pitäisin Sariolan värikästä

ja elävää esitystapaa - hän on todella saanut tekstin elämään. Myös kuvitus on onnistunutta. Kieli tosin ei aina ole helposti ymmärrettävää, osin joutuksen pyrkimyksestä käyttää aikakauden kieltä ja fingliskaa. Edes kaikkia termejä ei selitetä, esim. "prominentti", jonka tosin arvaa asiayhteydestä. Eri järjestöjen alkuperäiset englanninkieliset nimet olisi tullut merkitä esim. eri liitteellä.

Koska Sariola on tutustunut parhaiten raittiusliikkeeseen, tämä osuus on varsin hyvin esitetty. Ei myöskään voi syyttää kirjoittajaa näkemyksen eikä asiaan perehtyneisyyden puutteesta. Hän on kuitenkin "ihastunut" työväenliikkeeseen ja erityisesti IWW:hen ja nämä nousevat "sosiaalhistoriaa" hallitseviksi. Aatteiden selvittely on vienyt useasti tapahtuvaan filosofointiin ja lopulta laajaan aatteelliseen analyysiin. Lopputulos tosin on melko outo: amerikkansuomalaiset sosialistit olivat väärässä, he eivät huomioineet tarpeeksi Marxin mielipiteitä (s. 291).

Onko kirjassa sitten mitään uutta? Mielestäni varsinaista uutta on vain luokkataistelutulkinnan esittäminen koko amerikkansuomalaisten historiasa. Monissa aikaisemmissa suppeampia aiheita käsitelleissä tutkimuksissa on päädytty täysin vastaviin arvioihin ristiriidoista ja suomalaisten asemasta amerikkalaisessa yhteiskunnassa.

Auvo Kostiainen